

Рецензія

на дисертаційне дослідження Ляо Моя

«Фортепіанний конкурс як феномен музичної культури Китаю»,

представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

034 – «Культурологія»

Актуально значимим дослідницьким мейнстрімом дисертації Ляо Моя «Фортепіанний конкурс як феномен музичної культури Китаю» є дві оптики: з одного боку, осмислення самого феномену музичного конкурсу в контексті історичного поступу, крізь призму зародження та становлення виконавських змагальних практик. Такий фокус актуалізує питання конкурсної історіографії, який не отримав належного осмислення та висвітлення в науково-дослідницькому форматі, про що свідчать обмежені й достатньо мірою фрагментарні розвідки в науково-популярній літературі, довідниках, путівниках, де здебільшого представлені фактологічні аспекти щодо проведення окремих фортепіанних конкурсів у певний період.

З іншого боку, це екстраполяція музичного конкурсу на китайську фортепіанну культуру з провідними засадами китайської фортепіанної педагогіки, організації конкурсів, залученні видатних виконавців. Водночас дослідження музичного виконавського конкурсу в контексті рецепції європейської академічної моделі освіти в Китаї, міжкультурної взаємодії та комунікації з європейським і загалом західним академічним музичним мистецтвом та музично-конкурсним рухом, зокрема.

Культурологічний аспект дослідження передовсім полягає у зверненні до виконавської культури як важливої складової музичної культури особистості, оскільки повноцінна виконавська творчість унеможлиблюється поза межами загальнокультурного розвитку особистості.

Концепт «виконавська культура» є синтетичним, оскільки постає не лише показником досконалої виконавської підготовки та практики, що передбачає досягнення високого рівня техніки виконання, а й демонструє

музично-естетичний, професійний, творчий поступ особистості. Обґрунтування виконавської культури як інтегрованої професійно особистісної риси, яка характеризує високий рівень оволодіння мистецькими знаннями, музично-виконавськими компетенціями, що виражаються в здатності до художнього, естетичного сприйняття, автентичного прочитання й софійного розуміння інтерпретації змісту музичного твору, що, в свою чергу, забезпечує в умовах виконавської діяльності особистісну зрілість у професійно-творчому зростанні постає культурологічно цінним в дослідженні. Так, прикметним щодо визначеності професійного ступеня виконавця є не політика вдалого чи досконалого вибору репертуару для конкурсної програми, а художній рівень її усвідомлення й виконання.

В дисертації представлений потужний аналіз історіографії як поліфонії дослідницьких оптик щодо тлумачення понять «виконавський конкурс», «музичний конкурс», «музично-виконавський конкурс», що вплинуло на логіку побудови авторського бачення дослідження Ляо Моя. Дисертантка аргументовано розмежовує вищевказані поняття відповідно контексту застосування, класифікуючи їх в широкому та вузькому сенсах, що в подальшому сприяло науковому осмисленню їх змістовних аспектів у контексті універсального, комплексного явища.

Теоретичний розділ добре представлений як в методологічному аспекті, так і структурному, де подана чітка класифікація та типологія фортепіанних конкурсів за численними сутнісними маркерами, що сприяло узагальненню їх як самодостатніх культурних феноменів.

Методологічно цінним у дисертаційному дослідженні Ляо Моя є здійснений автором феноменологічний аналіз музичного виконавського конкурсу як унікального явища культури змагальної природи з інтенцією на творчу самореалізацію особистості / колективу в умовах публічного суперництва. Зокрема, вивільненням феномена музичного виконавського конкурсу з редуктивних моделей об'єктивістського зразку, а саме, формування поширеного серед певної кількості учасників конкурсних

змагань уніфікованого виконавського стилю, позбавленого індивідуальної самобутності, з іншого, – розширення конкурсних програм у контексті жанрово-стильових уподобань претендентів, залучення яких дозволило визнати природу множинного розуміння музичного виконавського конкурсу.

Аналіз концепту агональності дозволив виявити його онтологічний аспект у контексті ментальних інтенцій китайського народу. Екскурс до історії культури Китаю свідчить про те, що агональні явища так само притаманні східноазійському регіону, як і європейському. Симптоматично це унаочнюється фактом «неперебутнього змаганням зі світом» як мейнстрімом сучасної державної політики Китаю.

Методологічно плідним є концептуалізація музичного конкурсу крізь призму агональності, який дослідниця проаналізувала за допомогою філософсько-культурологічних концепцій, зокрема, Платона, Ф. Ніцше як визнання агонального принципу античності домінуючим (аполонівсько-діонісійське начала); Й. Гейзінги «*Homo ludens*» як «прогресивного» ігрового принципу, притаманного не лише економіці, політиці, а й царині культури; Р. Кайуа в інтерпретації поведінкових практик як гри; агональності як іманентної властивості певних світових культур та їх міжкультурної взаємодії, що висвітлюються у працях М. Бахтіна, В. Біблера, Г. Драча, П. Гуревича, М. Кагана, Ю. Габермаса та інших, а також дослідницьких оптиках Ю. Шаніна, Ф. Кессіді, Н. Калашнікової, М. Пухлякко. Н. Рекутіної, Х. Хофмайстера, А. Ярового та інших.

Здійснено диференціацію понять «агон» – «змагання» – «конкурс» в контексті осмислення генеалогії даних феноменів культури, які виявляють між собою подібність, праформу, тотожність, з одного боку, а з іншого – рефлексію, що орієнтована на відмінність, розпізнання «іншості» та можливості конструювання інших формотворчих явищ.

Реалізовано експлікацію понять «агон», «агональність», концепту «м'якої сили», специфіки творчого мислення як змістовних та аналітичних категорій щодо предмета дослідження. Обґрунтовано культуроцентричний

концепт «м'якої сили» в контексті якісного змістовного наповнення ціннісними орієнтирами всередині країни, що вплинуло на формування як політичного курсу країни, так і продукування нової державної стратегії у царині культури.

Щодо вияву специфіки творчого мислення композитора, автором дисертаційного доробку проаналізовано фортепіанні мініатюри Чжана Шуая в розрізі паралелей «Трьох прелюдій» Дж. Гершвіна, що дозволило констатувати тенденції асиміляції творчих надбань західної музичної культури, з одного боку, та виявлення індивідуального стилю автора, – з іншого. Водночас дослідження представлене потужною мапою міжнародних фортепіанних конкурсів та імен представників-виконавців музично-конкурсного руху Китаю.

Заслуговує уваги дослідницька позиція Ляо Моя з інтенцією на цінність школи, відповідно ціннісну взаємодію вчителя і учня в контексті продовження осмислення та розробок наукових проблем, порушених науковим керівником М. Є. Пухлянко, але з рефлексією авторської оптики, зокрема, констатації агонічної природи розвитку музичного мистецтва, теоретичної розробки поняття «виконавський конкурс» тощо. Результати дисертаційної дослідницької діяльності Ляо Моя безперечно відкривають перспективу подальшого збагачення тезаурусу музичної культурології. Водночас, як і кожне новаторське дослідження, викликає певні дискусійні й уточнюючі питання.

1. Дослідження агональності в музичній культурі в контексті конкурсності є очевидним явищем, сам контекст її передбачає, однак чи завжди оціночне явище постає ціннісним у виконавській культурі, незважаючи на потужний, стимулюючий та мотиваційний фактори творення себе кращого? Чи не технізує, не редукує, попросту не спрощує унікальності «іншого», не завжди «форматного» і «за критеріями» творчого начала особистості?

2. І в продовження вищесказаного наступне питання: сьогочасна культура нерідко маркується як культура «ноубрау» (Дж. Сібрук) з акцентами позаоцінковості, де спрощуються звичні маркери культурної ієрархії високого / низького, елітарного / масового, гарного / поганого смаків. Відповідно, яка перспектива існування музичного виконавського конкурсу в форматі позаоцінкової шкали культури «ноубрау»?

Загалом, дисертаційне дослідження Ляо Моя «Фортепіанний конкурс як феномен музичної культури Китаю» є новаторським щодо продукування актуальних методологічних розробок у культурологічній царині, завершеним самостійним доробком, в якому засвідчено високу полемічну культуру та пошуково-запитальний потенціал автора. Подане дисертаційне дослідження Ляо Моя «Фортепіанний конкурс як феномен музичної культури Китаю» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Ляо Моя заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія».

Рецензент:

доктор культурології, доцент,
в. о. професора кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського

Л. Д. Бабушка